

Aktuálne otázky ekonomiky a politiky lesného hospodárstva SR 2014

Národné lesnícke centrum - Lesnícky výskumný ústav Zvolen v spolupráci s lesníckou sekciou Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR a Slovenskou lesníckou spoločnosťou usporiadali dňa 11. decembra 2014 odborný seminár „Aktuálne otázky ekonomiky a politiky lesného hospodárstva SR“. Podujatie bolo podporené aj Agentúrou na podporu výskumu a vývoja. Seminár sa konal už po 13-krát v priestoroch Národného lesníckeho centra. Cieľom seminára bolo prerokovať v kruhu širokej lesníckej verejnosti aktuálnu situáciu a ekonomické problémy lesného hospodárstva SR. Pozornosť sa venovala aj problematike riešenej v rámci projektu APVV-0057-11 VYNALES zameranej na význam združení neštátnych vlastníkov lesov a ich interakcie s lesníckou a ďalšími súvisiacimi politikami. Podujatia sa celkovo zúčastnilo 55 účastníkov zo štátnej a neštátnej lesníckej praxe, špecializovanej štátnej správy a riešiteľských organizácií projektu APVV-VYNALES.

Odborný seminár otvoril riaditeľ Lesníckeho výskumného ústavu Zvolen Dr. Ing. Tomáš Bucha. Po otvorení seminára sa začal prvý blok prezentácií, v rámci ktorého odzneli príspevky zamerané na ekonomické výsledky lesného hospodárstva SR za rok 2013, implementáciu Karpatského dohovoru a podstatu názvoslovia a synonymia úžitkov lesa. Druhý blok seminára bol venovaný predovšetkým prezentácii výsledkov projektu APVV-VYNALES. Príspevky boli zamerané na aktuálne legislatívne problémy neštátneho sektora LH, vplyv združení vlastníkov lesov na lesnícku politiku v SR a Európe a problematiku štruktúry neštátnych vlastníkov lesa. Taktiež boli prezentované názory vlastníkov lesov na pojem obhospodarovanie lesa.

Ako prvý vystúpil s príspevkom námestník generálneho riaditeľa NLC Ing. Miroslav Kovalčík, PhD., ktorý odprezen-

toval *Ekonomické výsledky LH SR za rok 2013*. Vo svojom príspevku uviedol, že celkové tržby LH dosiahli v roku 2013 hodnotu 470,91 mil. EUR a oproti minulému roku klesli o 5 %. Pokles tržieb bol spôsobený predovšetkým poklesom tržieb za drevo, ktoré v porovnaní s rokom 2012 klesli približne o 2 %. Táto skutočnosť bola spôsobená poklesom celkových dodávok dreva. V roku 2013 dodali subjekty obhospodarujúce lesy na Slovensku na trh 8 063 tis. m³ dreva, čo v porovnaní s predchádzajúcim rokom predstavuje medziročný pokles dodávok dreva o 2 %. V súčasnosti je zníženie dodávok dreva spôsobené poklesom ťažby dreva najmä ihličnatej hmoty. Zlepšila sa však štruktúra sortimentov surového dreva. Ihličnaté piliarske sortimenty predstavujú podiel 59 % a listnaté piliarske sortimenty 37 % z celkových dodávok. V roku 2013 sa celkovo vyviezlo 3 122 tis. m³ surového dreva v celkovej hodnote 157 mil. EUR. Naproti tomu sa

Obr. 1. Prevažnú časť účastníkov odborného seminára tvorili členovia združení vlastníkov neštátnych lesov

doviezlo 922 tis. m³ surového dreva v celkovej hodnote 35 mil. EUR. Celkové náklady dosiahli výšku 439,38 mil. EUR, pričom materiálové náklady vrátane odpisov predstavovali až 56 % z celkových nákladov. Je to z toho dôvodu, že v LH sa zvyšuje realizácia výkonov lesníckych činností dodávateľským spôsobom a tieto sú zahrnuté v materiálových nákladoch. Osobné náklady predstavovali podiel 29 % a ostatné náklady tvoria 15 % z celkových nákladov. Čiastočné oživenie lesného hospodárstva sa prejavilo v najdôležitejšom ekonomickom ukazovateli – dosiahnutom zisku za podnikateľské subjekty, ktorý predstavuje za rok 2013 hodnotu 31,5 mil. EUR. Na priaznivý vývoj hospodárskeho výsledku vplývali najmä zvýšené náhodné ťažby, zvýšenie priemerného speňaženia sortimentov surového dreva vplyvom zvýšeného dopytu po dreve ako aj úsporných opatrení v nákladových činnostiach. Autor príspevku v závere zhodnotil dopady svetovej hospodárskej krízy na odvetvie lesného hospodárstva. Uviedol, že kríza sa v odvetví LH prejavila najmä v poslednom štvrtroku 2008 a v prvom polroku 2009. Hlavné dopady na LH sa prejavili v dopyte po sortimentoch surového dreva prostredníctvom zníženia predajných cien a problémoch pri predaji, znižovaní objemu pestovných prác a prác v ochrane lesa. V oblasti zamestnanosti sa výraznejšie prejavila v dodávateľskom sektore, ktorý je výrazne postihnutý obmedzením objemu prác. V roku 2010 nastalo mierne oživenie, ceny dreva vzrástli a tým sa zlepšila väčšina ekonomických ukazovateľov. Tento trend pokračoval aj v rokoch 2011 až 2013.

Ako ďalší vystúpil Ing. Matej Schwarz, ktorý predniesol príspevok s názvom *Karpatský dohovor a jeho implementácia*. Karpatský dohovor predstavuje jeden z najvýznamnejších regionálnych politických nástrojov schválených v poslednom období. Na úvod autor príspevku uviedol základné informácie o dohovore a podotkol, že hoci bol tento dokument podpísaný už v roku 2003, v dôsledku procesu ratifikácie a tvorby vykonávacích dokumentov jeho implementácia začína byť aktuálna až v súčasnosti. Ďalej sa venoval otázkam záväznosti dohovoru, jeho geografickej pôsobnosti, ako aj niektorým dopadom na lesné hospodárstvo SR. Karpatský dohovor a jeho protokoly predstavujú, aspoň formálne, významný medzinárodný záväzok Slovenska, ktorého záväznosť by mala byť vyššia než pri väčšine iných medzinárodných dokumentov. V Dohovore, a najmä jeho protokoloch, sú ustanovené mechanizmy monitorovania plnenia jednotlivých záväzkov a orgány, ktorým sa budú podávať správy o pokroku v plnení. Karpatský dohovor a jeho nadväzné dokumenty sa povinne vzťahujú na celé územie Karpát v rámci každej signatárskej krajiny (Česká republika, Maďarsko, Poľsko, Rumunsko, Srbsko, Slovensko a Ukrajina). Každá krajina má možnosť rozšíriť platnosť Dohovoru alebo jeho jednotlivých protokolov na celé svoje územie, aby jej príslušná legislatíva ostala jednotná. Táto možnosť je zvlášť zaujímavá práve v prípade Slovenskej republiky, pretože väčšina lesných porastov sa v našej krajine nachádza práve na území Karpát, takže rozšírenie pôsobnosti Protokolu o lesoch na celé územie Slovenska by mohlo priniesť určité zjednodušenie. V závere autor príspevku poskytol základné informácie o Protokole o lesoch k tomuto dohovoru a Strategickom akčnom pláne k Protokolu o lesoch.

Ako posledný v rámci prvého bloku prezentácií odznel príspevok od Ing. Jozefa Tutku, CSc. na tému *Podstata*

a synonymia názvoslovia úžitkov lesa. Pri analýze podstaty a formálnej stránky pojmov užitočnosti lesa uplatnil autor viacero hľadísk v rôznej miere korešpondujúcich s antropocentrickými a ekologickými prístupmi. Z vykonanej analýzy charakteristik obsahu pojmov vyplýva, že **netrhovej funkcii lesa, ekosystémovej službe** zodpovedá charakteristika vyjadrujúca stav prírodných procesov ekosystému v podobe pojmov **účinkov, úžitok, vplyv a pôsobenie, stav, poslanie, dispozícia** (ekologické hľadisko). Pojem trhovú funkciu lesa alebo tiež pojem služba lesníctva, zodpovedá obsahu pojmov funkcia, úžitok, úžitkovosť, vplyv a pôsobenie, poslanie skvalitnených, resp. sprostredkovaných výrobou alebo marketingovou činnosťou (sociálno-ekonomické hľadisko). Termín funkcia lesníctva, je rovnocenný a širší ako pojem služba lesníctva a obidva sú širšie ako pojem netrhová funkcia ekosystému. Rozšírenie pojmu trhovej funkcie lesa oproti netrhovej, vyplýva z úmyselného pričinenia človeka na sprostredkovaní alebo výrobe úžitkov funkcií, ktoré ekosystém poskytuje.

Obr. 2. Za Úniu regionálnych združení vlastníkov neštátnych lesov vystúpil Ing. Juraj Vanko s príspevkom o aktuálnych legislatívnych problémoch neštátnych lesov v SR

Ako prvý v rámci druhého bloku prezentácií vystúpil za Úniu regionálnych združení vlastníkov neštátnych lesov na Slovensku Ing. Juraj Vanko s príspevkom *Súčasný legislatívne problémy neštátnych lesov na Slovensku*. Na úvod uviedol nové výzvy pre lesné hospodárstvo, a to: (i) zmena poslania LH z producenta dreva na starostlivosť o lesy a krajinu; (ii) poskytovanie ekologických a sociálnych služieb obyvateľstvu; (iii) rozvoj cestovného ruchu, infraštruktúry pre šport, turistiku a rekreáciu; (iv) využívanie lesov pre produkciu alternatívnych zdrojov energie a (v) efektívne využívanie prostriedkov PRV na realizáciu projektov v LH. Jedným z nevyhnutných predpokladov pre naplnenie týchto výziev je vytvorenie legislatívnych podmienok na ich realizáciu. V súvislosti s novým zákonom o lesoch je potrebné, napr. zvýšiť konkurencieschopnosť neštátnych lesov, znížiť neproduktívne náklady na obhospodarovanie lesa, odstrániť politické vplyvy na riadenie štátnych lesov, zabezpečiť podporu verejnoprospešných funkcií lesov z verejných zdrojov na základe systému priamych platieb v závislosti od druhu, významu a množstva služieb poskytovaných verejnosti. Z hľadiska zákona o ochrane prírody je potrebné prehodnotiť rozsah chránených území, zakotviť rešpektovanie vlastníckych

práv a súhlas vlastníka pri vyhlasovaní chránených území, stanovíť jasné pravidlá pre vyplácanie majetkovej ujmy, ako aj riešiť účasť vlastníkov pozemkov na aktívnej účasti pri ochrane prírody. Vzhľadom na pozemkové zákony je potrebné urýchlenie procesu odovzdávania lesov ich vlastníkom, doriešiť problémy neznámych a neprihlásených vlastníkov a urýchliť proces pozemkových úprav ich lepším finančným zabezpečením.

Mgr. Zuzana Hricová prezentovala príspevok na tému *Vplyv združení vlastníkov lesov na lesnícku politiku na príklade zákona o lesoch*. Ako uviedla vo svojom príspevku, predsedovia združení vlastníkov lesov boli prizvaní k tvorbe zákona o lesoch. V rámci Rady združení vlastníkov neštátnych lesov sa všetky združenia dohodli na pripomienkach, ktoré boli posunuté do pripomienkového konania, kde sa združenia priamo podieľali na niektorých častiach zákona. Z hľadiska združení sa najdôležitejšie pripomienky, ktoré boli prednesené, týkali oblasti lesných pozemkov a ich ochrany, povinných princípov výchovy lesa a ich naviazanosť na podporne mechanizmy z verejných prostriedkov. Z výsledkov výskumu však vyplynulo slabé postavenie združení vlastníkov lesov pretože väčšina zásadných pripomienok, ktoré združenia adresovali ministerstvu nebola akceptovaná.

JUDr. Mgr. Zuzana Dobšinská, PhD. vystúpila na seminári s dvoma príspevkami. V prvom príspevku s názvom *Vlastníci lesa a ich vplyv na politiku v Európe* prezentovala čiastkové výsledky európskeho projektu ORCHESTRA – „Zosúladovanie politík súvisiacich s lesníctvom“. Z výsledkov projektu vyplýva, že v krajinách, kde sú vlastníci lesa organizovaní a majú vytvorené fungujúce združenia vlastníkov lesov, majú tieto združenia vplyv na politiku a sú schopné ovplyvniť tvorbu politiky. Naopak v krajinách, kde takéto združenia vytvorené nie sú, alebo je ich fungovanie problematické, je ich vplyv na lesnícku politiku malý až zanedbateľný. Nielen organizovateľnosť záujmov, ale aj vhodné politicko-inštitucionálne prostredie sú nevyhnutné na zapojenie sa záujmových združení vlastníkov lesov do politického procesu a možnosti ovplyvniť ho.

Vo svojom druhom príspevku prezentovala čiastkové výsledky medzinárodného projektu FACEMAP „Zmeny vo vlastníctve lesov v Európe: Význam pre obhospodarovanie a politiku“. Účastníkom seminára odprezentovala odpovede na otázku *Čo si vlastníci lesa predstavujú pod pojmom*

obhospodarovanie lesa? Na základe výsledkov prieskumu možno konštatovať, že pre väčšinu vlastníkov obhospodarovanie lesa znamená: (i) zachovať les pre budúce generácie; (ii) vykonávanie lesných činností; (iii) zabezpečenie pravidelného toku lesných produktov pre vlastnú spotrebu a (iv) ťažiť stromy s veľkým priemerom vtedy, keď sú na ťažbu vhodné.

S posledným príspevkom na tému *Analýza štruktúry neštátnych vlastníkov lesov v SR* vystúpila Ing. Lucia Ambrušová, PhD. Kvôli pretrvávajúcim problémom so spresnením registra vlastníkov a obhospodarovateľov lesov bola pri klasifikácii vlastníkov využitá databáza odovzdaných lesov vedená na NLC - Ústave lesných zdrojov a informatiky. Vlastníci boli rozdelení do dvoch skupín: fyzické osoby a právnické osoby. Podľa databázových údajov je vo vlastníctve právnických osôb 85,6 % lesných pozemkov, zvyšných 14,4 % vlastní fyzické osoby. V skupine právnických osôb boli identifikované nasledujúce kategórie neštátnych vlastníkov: akciové spoločnosti (0,3 %), spoločnosti s ručením obmedzeným (1,3 %), pozemkové spoločenstvá (92,7 %), cirkevné subjekty (4,7 %), družstvá (0,9 %) a združenia (0,1 %). V skupine fyzických osôb boli identifikované tri kategórie vlastníkov: individuálni vlastníci (34 %), spoluvlastníci (63 %) a spoluvlastníctvo súkromných vlastníkov a štátu (3 %). Z vykonanej analýzy tiež vyplynulo, že súkromné vlastníctvo lesov na Slovensku je značne rozdrobené, charakteristické veľkým počtom drobných vlastníkov, resp. vysokým počtom spoluvlastníkov. Až 74 % majiteľov lesov vlastní lesný pozemok s výmerou menšou ako 5 hektárov.

Všetky prezentované príspevky z odborného seminára sú dostupné vo forme prezentácií na webovej stránke projektu VYNALES <http://www.ipoles.sk/vynales/index.php> a publikované v zborníku „Aktuálne otázky ekonomiky a politiky lesného hospodárstva Slovenskej republiky 2014“.

Podakovanie

Tento príspevok bol podporovaný Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe zmluvy č. APVV-0057-11.

Lucia Ambrušová

Miroslav Kovalčík

Národné lesnícke centrum - Lesnícky výskumný ústav Zvolen,

T. G. Masaryka 2175/22, SK – 960 92 Zvolen,

Slovenská republika, e-mail: ambrusova@nlcsk.org;

kovalcik@nlcsk.org